

Dušan Šimko

text ALICE MŽYKOVÁ, foto JAN VANIŠ a LADISLAV DREZDOWICZ

Dušan Šimko, spisovatel, publicista a univerzitní docent působící od roku 1968 ve švýcarské Basileji, se letos v květnu představil pražskému publiku. Na knižním veletrhu Svět knihy 2009 uvedl svůj nový román **GUBBIO – KNIHA UDAVAČŮ** a v Lichtenštejnském paláci prezentoval svůj úspěšný román **ESTERHÁZYHO LOKAJ**, který se po svém prvním vydání před devíti roky na Slovensku konečně dočkal – po maďarském a německém překladu – i české verze. A čtenáři mají nyní možnost přečíst si v češtině i Šimkovu sbírku povídek **MARATON JUANA ZABALY**.

Dušan Šimko se narodil v roce 1945 v Košicích, po srpnové okupaci 1968 emigroval do Švýcarska. V Basileji pokračoval ve studiu

na tamní univerzitě, kde dodnes působí jako docent politické geografie. Je však především spisovatelem. Ve svých prózách, pojednávajících často o lidech

v krajních životních situacích, není nemilosrdným soudcem, spíše trpělivým pozorovatelem, jakýmsi citlivým kronikářem lidských vzestupů i pádů.

Autorův život je stejně zajímavý jako osudy hrdinů jeho knih. Po odchodu do Švýcarska se už po šesti letech prosazuje jako žurnalista a v němčině publikuje fejetony, recenze a literární reportáže v deníku Neue Zürcher Zeitung a v týdeníku Die Weltwoche. Otiskuje rovněž slovenské texty v exilových časopisech a v roce 1984 mu v prestižní londýnské edici Rozmluvy vychází povídkový debut **MARATON JUANA ZABALY**. Na slovenské vydání ve vlasti si musí ještě dalších šest let počkat. Basilej – i když mu svým kosmopolitním charakterem připomíná milované Košice – ho určitým způsobem stíší. Odjíždí do Asie a více než čtyři roky přednáší na univerzitách v Hongkongu a v Japonsku. Svoje zkušenosti posléze zpracoval v esejisticky laděné novele **JAPONSKÝ DIVAN** (1993). O sedm let později vyšel jeho postmoderní historický román **ESTERHÁZYHO LOKAJ**. Šimkův literární profil je obohacen i o scénáře jeho autorských dokumentárních filmů **PORTRÉT JIŘÍHO KOLÁŘE** a **ŠESTÝ PRAPOR** (zpracovávající tabuizované téma pracovních táborů Židů ve Slovenském státě).

V roce 2003 vyšla kniha rozhovorů s českými a slovenskými exulanty ve Švýcarsku pod názvem **EXIL IN BASEL**. Šimko je zastoupen v mnoha antologiích a jeho prózy byly přeloženy do angličtiny, němčiny, maďarštiny, ruštiny a češtiny.

Jeho nejnovější román **GUBBIO – KNIHA UDAVAČŮ** je strhující výpověď o lidských tragédiích udávaných a udavačů v době nedávné i dávno minulé, jež se odvrací od alibistické noty banálních a často nemístně zavádějících frašek mnohých autorů, kteří na doby diktatury a zlovůle vzpomínají jako na období, kdy jsme vlastně všichni tak trochu kolabovali, kradli a byli skrz naskrz zbabělí. Román **GUBBIO** (nazvaný podle italského města, ve kterém kniha vznikla) přináší šest příběhů odehrávajících se v různých historických obdobích na různých místech Evropy. Postavy se pohybují stejně suverénně po Curychu, Basileji, Vídni nebo Novém Sadě, obývají i Prahu či Košice. A přestože se „hrdinové“ a dobové kulisy mění, něco zůstává. Šest příběhů knihy **GUBBIO** spojuje věčné téma udavačství, konfidentství, kolaborace a zrady. Autor k tomu říká: „Fenomén udavačství je pro mně jakousi konstantou našich dějin. Moje příběhy mají částečně reálný základ

jako v případě ruského anarchisty Nikolaje Nečajeva anebo Smetanova libretisty Karla Sabiny, který byl c. k. agentem a udával různé osobnosti z vlasteneckých kruhů. Francouzská revoluce na jedné straně a řekněme rakousko-uherská byrokracie na straně druhé stály u kolébky vzniku institucionalizovaného sledování a registrování státu nebezpečných osob.

„Přesto, že žiji více než čtyřicet let ve Švýcarsku, jsem slovenský spisovatel a jsem proto velmi rád, že si v tomto roce našly moje knihy díky českým překladům cestu i k českému čtenáři.“

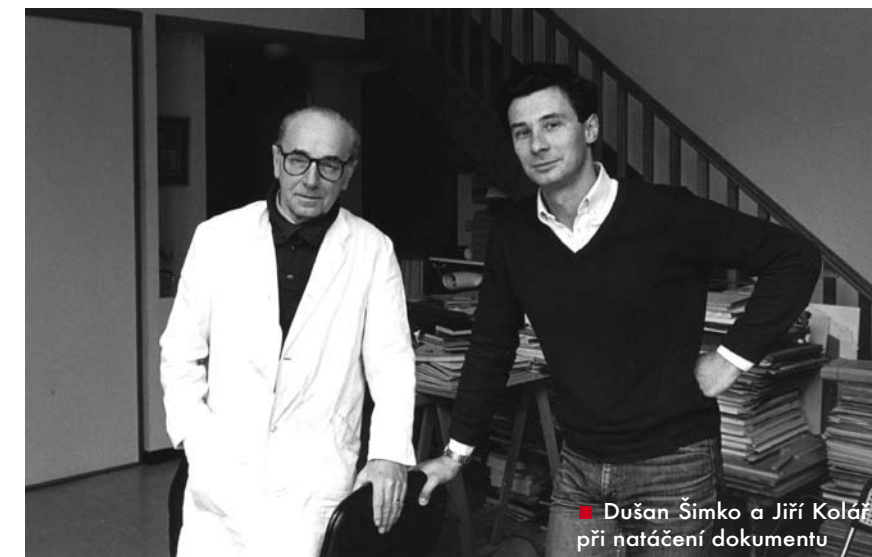
Nejvyššího stupně kontroly jednotlivce bylo však dosaženo v totalitních režimech, v období fašismu a komunismu.“

Vedle **GUBBIA** je Šimkovým mistrovským dílem již zmíněný román **ESTERHÁZYHO LOKAJ**, který skvěle ilustroval pražský malíř a grafik Josef Mžyk. Kniha zachycuje specifickou atmosféru knížecí opery na zámku Esterháza (Fertőd v dnešním Maďarsku). Uzavřený svět na dvoře knížete Esterházyho byl jednak determinován přísnou rakouskou administrativou, jednak již byl zčásti prostoupen liberálním až extatickým duchem umění, hudby geniálního Josepha Haydna. Šimkův román je nesen v poklidném tónu. Pohltí nás jako stroj času, najednou jsme u dění, téměř cítíme vůně i pachy 18. století a prožíváme pocity, slasti i strachy tehdejších lidí. Vidíme svět z jiného úhlu, je to osvobozující, ale zároveň tísňivé memento mori. Příběh je jednoduchý a silný: V Uhersku v druhé polovině 18. století se židovský mladík Izák Abeles vzdá své víry, aby udělal kariéru. Kníže Nikolaus Esterházy ho jako zárukou přijme do svých služeb a Abeles se vypracuje až na intendanta opery. Během krátkého času udělá skok z archaických židovských struktur do aristokratického světa osvíceneckého uherského knížete. Abeles v příběhu není jediným „exotem“, například kníže Lobkowitz má kreolského sluhu Angela Solimana, kterého císařovna povýší do šlechtického stavu. Ve své závěti ovšem vysloví Marie Terezie přání, aby byl Soliman po smrti vycpán a jako preparát vystaven v muzeu. Abeles se velmi rychle aklimatizuje – proniká do světa hudby a noci tráví v náručích ambiciózních zpěvaček. Udělá obrovskou kariéru, avšak jedné osudné noci opera vyhoří až do základů. Po smrti knížete je Haydnův orchestr rozpuštěn a skladatel odchází do Anglie. Intendant Abeles prchá se svou milenkou primadonou Pozziou do Nového světa. V New Yorku se z něj stává

bohatý velkoobchodník – kupodivu zcela prozaicky – se zeleninou. Z feudálního lokaje se stává stavební kámen nově vznikající americké kapitalistické společnosti.

Jak vlastně kniha vznikla? Dušan Šimko říká: „Redaktorovi deníku Neue Zürcher Zeitung jsem začátkem devadesátých let navrhl reportáž o esterházyovském zámku. Do Esterházy, místa dlou-

holetého působení dvorního kapelmistra Josepha Haydna, jsem odcestoval spolu s fotografem. V Esterháze byla v té době umístěna posádka Rudé armády a v zámku samotném bylo zemědělské učiliště. Byli jsme jedinými hosty a večer jsme

■ Dušan Šimko a Jiří Kolář při natáčení dokumentu

ského spisovatele Sándora Máraie. Máraiova manželka Lola byla dobrou přítelkyní mé babičky. Můj první řekněme mateřský jazyk je srbština, neboť moje matka pocházela ze staré srbské hraničářské rodiny v Báčce. Její předkové, srbští sedláci, utek-

sedávali na hlavním schodišti a popíjeli bikavér. Jednou, za největšího deště, na zpáteční cestě z vesnice u nás zastavil sovětský vojenský gazik, v němž seděl ruský důstojník spolu s šoferem. Nabídl se, že nás svezou. S mrazením v zádech jsme raději nabídku zdvořile odmítli. Reportáž nikdy nevznikla, avšak toto magické místo vzbudilo můj zájem a podnítilo mnohaleté studium dobových materiálů

li z Bosny do Vojvodiny, na tzv. vojnu granicu začátkem 18. století. Přesto, že žiji více než čtyřicet let ve Švýcarsku, jsem slovenský spisovatel. Slovenština je krásný a bohatý jazyk, je to jazyk, ve kterém píšu prózu. Čeština byla mému srdci vždy velmi blízká a jsem proto velmi rád, že si v tomto roce našly moje knihy díky českým překladům cestu i k českému čtenáři.“ X